УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(*згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)*

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Мною, у межах здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини та виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ), на підставі статей 13 та 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Дніпровська виправна колонія (№ 89)» (далі – установа), у якій під час відвідування групою НПМ 16-17 жовтня 2025 року утримувалось 529 осіб.

Слід зазначити, що у межах процесу вступу України до Європейського Союзу (далі – ЄС) країна продовжує активну роботу над дорожніми картами у сферах верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій, які визначають основні напрями реформ, цілі та етапи виконання у ключових сферах, для забезпечення поступового наближення законодавства, інституцій та практик країни-кандидата до стандартів ЄС.

Затверджені дорожні карти у сфері верховенства права та основоположних прав є необхідною умовою для переговорів про членство України в ЄС, у межах виконання Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» (The fundamentals of the accession process).

Кластер 1 складається з розділу 23 «Судова влада та основоположні права», який передбачає впровадження заходів для усунення порушень, виявлених Європейським комітетом із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет), а також порушень, щодо яких ухвалено рішення Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ). Крім того, розділ 23 передбачає заходи з попередження катувань та жорстокого поводження, а також спрямований на посилення гарантій дотримання прав людини в діяльності органів державної влади, зокрема в пенітенціарній системі.

Невиконання заходів, викладених у вищезазначеному стратегічному документі, який визначає ключові реформи та трансформації за відповідними сферами, блокуватиме спроби вступу України до ЄС.

Однак, в пенітенціарних установах продовжують мати місце порушення прав людини, про які йдеться у доповідях за результатами візитів Європейського комітету в Україну.

У порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів нагляду і контролю), відеокамерами в установі не у повному обсязі обладнано коридори, сходові клітини, службові та підсобні

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

приміщення структурної дільниці та сектору установи, прогулянкові дворики тощо.

Відсутність камер відеоспостереження на зазначених об'єктах значно ускладнює реалізацію безпекових заходів, які має гарантувати персонал установ виконання покарань, у разі застосування до засуджених фізичної сили або інших заходів примусу.

У доповіді Європейського комітету Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

Під час відвідування ВК групою НПМ зафіксовано, що деякі засуджені до довічного позбавлення волі, утримуються у камерних приміщеннях по одному.

У ході конфіденційного опитування окремі засуджені повідомили, що у таких умовах вони утримуються близько 1,5 року.

Європейський комітет у 21 Загальній доповіді [CPT/Inf (2011) 28] зазначає, що одиночне ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я для утримуваних осіб. Окрім цього, таке тримання може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими.

Окрім цього, у Мінімальних стандартних правилах Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями (далі – Правила Нельсона Мандели) передбачено, що практика тривалого або безстрокового одиночного ув'язнення повинна бути заборонена, оскільки вона прирівнюється до катування чи іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Відповідно до вимог правил №№ 43, 44, 45 Правил Нельсона Мандели, одиночне ув'язнення означає тримання в ізоляції протягом 22 годин чи більше доби без будь-якого контакту з іншими людьми. Тривале одиночне ув'язнення визначається як ізоляція, що триває понад 15 діб поспіль.

У той же час, застосування одиночного ув'язнення допускається лише у виняткових випадках, як крайній захід, на якомога коротший строк (повний текст Правил Нельсона Мандели за доступним посиланням: https://digitallibrary.un.org/record/816764?ln=en&utm_source=chatgpt.com&v=pdf).

У відповідності до вимог національного законодавства на зовнішніх дверях камерних приміщень для тримання засуджених до довічного позбавлення волі установи розміщені поіменні картки із зазначенням інформації про кримінальні правопорушення, скоєні особами, які знаходяться в цих камерних приміщеннях.

Європейський комітет у пункті 52 доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] зазначає, що слід зупинити таку практику, оскільки вона служить лише для стигматизації та ускладнення стосунків між засудженими до довічного позбавлення волі та працівниками установи.

Наявні в установі спецзасоби (зокрема, захисні шоломи та бронежилети)

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

належним чином не пронумеровані та у випадку застосування фізичної сили працівником, який використовує зазначені спецзасоби, ідентифікувати його буде неможливо.

У доповіді Уряду України за наслідками візиту 1-10 грудня 2012 року Європейського комітету до України [CPT/Inf (2013) 23] зазначено, що працівники загону спеціального призначення, які застосували надмірну фізичну силу до засуджених, були одягнені у спеціальне захисне спорядження (захисні шоломи, бронежилети) без ідентифікаційних номерів, через що неможливо було провести ефективне розслідування щодо встановлення особистостей винних осіб. Через вищезазначене представниками Європейського комітету рекомендовано використовувати чіткий ідентифікаційний номер на кожному одязі/шоломі працівників загону спеціального призначення.

Під час відвідування камерних приміщень №№ 20 та 16, а також камерних приміщень дисциплінарного ізолятора (далі – ДІЗО) №№ 22, 25, 23 та 24 установи групою НПМ встановлено, що відстань між протилежними стінами цих приміщень складає від 1,2 м до 1,7 м.

Європейський комітет у своїй доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] рекомендує розширити або вивести з експлуатації будь-які камери розміром менш ніж 6 м^2 (без урахування санітарних вузлів) і щоб відстань між протилежними стінами кожної камери складала не менш ніж два метри.

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5.

Так, у ході опитування засуджених, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, встановлено, що у деяких з них у 2025 році тривалість робочого тижня складала близько 48 годин. Доплата за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалася.

Під час вивчення стану обладнання лазне-прального комплексу (далі – ЛПК) установи виявлено ряд порушень вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування).

Так, у лазні та пральні припливно-витяжна система вентиляції з механічним спонуканням, яка повинна включатися і працювати протягом усього робочого дня і забезпечувати кратність повітрообміну в приміщеннях, відсутня.

У ході спілкування з працівниками установи групою НПМ встановлено, що наявна у лазні перукарня не працює близько одного місяця.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Під час вивчення стану обладнання сектору для тримання осіб, узятих під варту, групою НПМ встановлено, що для утримуваних осіб у секторі не обладнано приміщення кабінету лікаря для амбулаторного прийому хворих.

Окрім цього, штатною структурою установи, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2022 № 2493/5 (зі змінами), сектор для тримання осіб, узятих під варту, не забезпечений жодною штатною одиницею персоналу.

Саме тому в установі відсутній контроль за процесом забезпечення утримуваних осіб наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами установи, що порушує вимоги підпункту 6 пункту 4 розділу IV Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО). Відповідна службова документація в установі відсутня.

Враховуючи практику ЄСПЛ (наприклад, справа «Корнейкова та Корнейков проти України» (заява № 56660/12, § 142 та 143), у разі подання скарг щодо незабезпечення продуктами харчування, умови тримання можуть бути визнаними такими, що порушують статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та присуджено відповідні компенсації.

У ході відвідування представниками групи НПМ окремих камерних приміщень установи встановлено надмірну заґратованість вікон та неналежний рівень їх освітлення.

Так, під час відвідування групою НПМ встановлено, що у камерних приміщеннях ДІЗО № 22 рівень штучного освітлення становив лише 53,5 lux, № 25 – лише 27,4 lux, а у камерному приміщенні № 20 – 71,6 lux, при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux.

Адміністрацією установи здійснюється цілодобове відеоспостереження за особами, які утримуються у камерних приміщеннях, причому відеонагляд за чоловіками здійснюють працівники жіночої статі.

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях ЄСПЛ зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув’язненими та засудженими є порушенням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03).

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

В камерних приміщеннях ДІЗО установи групою НПМ встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у якій передбачено право на повагу до приватного життя.

Так, у зазначених приміщеннях відсутні двері у санвузлах, що не дозволяє утримуваним особам усамітнитися та є порушенням вимог правила 19.3 ЄПП.

У приміщенні для миття лазні дільниці ДІЗО групою НПМ встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також правила 19.3 ЄПП, в частині недотримання права утримуваних осіб на приватність.

Зокрема, у зазначеному приміщенні відсутні шторки, необхідні для усамітнення засуджених.

Під час відвідування установи групою НПМ виявлено, що укриття для захисту засуджених та ув'язнених в особливий період відсутнє, що є порушенням вимог частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України та пункту 1 розділу 2 Порядку створення та функціонування фонду захисних споруд цивільного захисту Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 05.03.2024 № 601/5.

Таким чином, засуджені установи піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними, у камерних та житлових приміщеннях під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії проти України.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні), що може привести до виникнення пожеж або задимлень.

Відповідно до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриву (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриву (просочення). У ході спілкування з працівниками установи встановлено, що відповідна робота не проводилася протягом останніх 3-х років.

Окрім цього, всупереч вимог пункту 1.2 глави 1 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні понад 90 % адміністративних будівель, гуртожитків для засуджених, інших відповідних будівель, приміщень та споруд установи не обладнані у повному обсязі системою автоматичної пожежної сигналізації.

У порушення вимог пункту 3.11 глави 3 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні пожежні щити в установі належним чином не укомплектовані, на деяких з них відсутні в достатній кількості вогнегасники, гаки, лопати, ломи, сокири тощо.

В установі в наявності є пожежно-рятувальний автомобіль. В ході спілкування з працівниками установи та за результатами проведення

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

контрольного запуску автомобільного двигуна, групою НПМ встановлено, що у порушення вимог пункту 3.4. глави 3 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні пожежно-рятувальний автомобіль перебуває в неробочому стані.

Також, під час відвідування установи групою НПМ виявлено трьох засуджених, які залучалися до роботи з господарського обслуговування, у яких, у порушення вимог пункту 1 розділу XVIII ПВР УВП та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», відсутні медичні книжки.

Разом з тим, 24.06.2025 будівлі гуртожитків та будівлі комунального призначення установи пошкоджено за результатами нанесення ракетного удару російською федерацією.

Станом на 16.10.2025 залишається відкритим питання щодо проведення ремонту пошкодженого даху будівлі гуртожитку № 2 для засуджених, яка перебуває в аварійному стані. Необхідна сума коштів для відновлення пошкодженої будівлі складає близько 3,7 млн. грн. Власними силами установа не має можливості вжити заходів щодо проведення ремонтних робіт зазначеної будівлі. Наразі звернення керівництва установи до органів державної влади щодо отримання допомоги у вирішенні цього питання результатів не дали.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2^7 пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Дніпровська виправна колонія (№ 89)», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

1.2. Ввести в дію нормативно-правові акти щодо заборони використання поіменних карт на дверях камерних приміщень, у яких утримуються особи, засуджені до довічного позбавлення волі, з інформацією про короткий опис кримінального правопорушення.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

1.3. Припинити практику застосування одиночного утримування для засуджених, які утримуються в камерних приміщеннях установи.

1.4. Забезпечити контроль за маркуванням наявних в установі спецзасобів (захисні шоломи та бронежилети).

1.5. Вивести з експлуатації в установі камерні приміщення, відстань між протилежними стінами яких менше 2 м.

1.6. Забезпечити суворе дотримання вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працівників із числа засуджених.

1.7. Обладнання приміщень та діяльність ЛПК установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

1.8. Обладнання приміщень та діяльність сектору для тримання осіб, узятих під варту, установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення, ПВР СІЗО та міжнародних стандартів.

1.9. Обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю та з урахуванням вимог практики ЄСПЛ.

1.10. Привести у відповідність до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів стан реалізації права засуджених на приватність.

1.11. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях установи.

1.12. Вжити дієвих заходів щодо обладнання у відповідності до вимог чинного законодавства укриття в установі.

1.13. Організувати проведення комплексу заходів щодо усунення виявлених порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.14. Забезпечити проходження профілактичних медичних оглядів засудженими, які залучаються до роботи з господарського обслуговування.

1.15. Забезпечити невідкладне проведення ремонту даху будівлі гуртожитку № 2 установи з метою запобігання доведення її до руйнування та приведення умов утримання засуджених та ув’язнених до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Дніпровська виправна колонія (№ 89)» на 20-ти арк. в 1 прим.

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№20483.2/25/39.1 від 05.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 05.12.2025 15:38
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400